

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

«Հայաստանում

աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության զարգացման հայեցակարգ և 2019-2025թթ. գործողությունների ցանկ¹»

Երևան 2019թ.

Աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառությունը (ԱՀՈՒ) վերաբերվում է իրական աշխատանք կատարելու և դրա արդյունքում իրական ապրանքներ արտադրելու և/կամ ծառայություններ մատուցելու գործընթացում ուսումնառությանը: Այն անհատին տրամադրում է հաջողությամբ աշխատանք գտնելուն և մասնագիտական կարիերայի զարգացմանն անհրաժեշտ հմտություններ: Աշկերտությունը, պրակտիկան և աշխատանքի ընթացքում ուսումնառությունը ԱՀՈՒ հիմնական տեսակներն են:

Արդյունավետ իրականացվող աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառությունը ենթադրում է փոխադարձ շահեկան մոտեցում, երբ ներգրավված բոլոր կողմերն էլ օգուտներ են քաղում.

1. **Սովորողներ՝** աշխատավայրում անհրաժեշտ հմտությունների և կարողությունների ձևավորում, աշխատաշուկայի հետ ուղիղ կապ և մասնագիտական ուղու առավել տեղեկացված ընտրություն, կարիերայի

Փաստաթուղթը մշակվել է ՀՀ Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության «Աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության» գծով աշխատանքային խմբում Եվրոպական կրթական հիմնադրամի (ԵԿՀ) աջակցությամբ: Փաստաթղթի բովանդակության համար պատասխանատվություն են կրում միայն հեղինակները, և պարտադիր չէ, որ այն արտահայտի ԵԿՀ-ի կամ Եվրոպական միության հաստատությունների տեսակետները:

կառավարման հմտությունների զարգացում, բարելավված ինքնավստահություն և մոտիվացիա, աշխատաշուկայում խոցելի խմբերի ներառման մակարդակի բարձրացում, առաջին աշխատանքային փորձ, որը դյուրացնում է մուտքը աշխատաշուկա:

2. **Ձեռնարկություններ`** դրական ազդեցություն որակյալ աշխատուժի աշխատանքի ընդունման գործընթացում, հմտությունների գծով առկա բացերի լրացում` անհատական ուսուցման միջոցով, դրական ազդեցություն աշխատուժի հավաքագրման և պահպանման վրա, աշխատանքի բարելավված արդյունավետություն` մշտապես նոր հմտություններ ու աշխատանքը կատարելու նոր ուղիներ ձեռք բերելու շնորհիվ, դրական ազդեցություն աշխատակազմի մասնագիտական զարգացման վրա:
3. **Նախնական մասնագիտական (արհեստագործական) և միջին մասնագիտական կրթության (ՄԿՈԻ) տրամադրողներ`** ՄԿՈԻ ծրագրերի գրավչության բարելավում, ՄԿՈԻ որակյալ ծրագրեր և ուսումնառության վերջնարդյունքներ, ՄԿՈԻ համապատասխանության և ճկունության բարելավում, դրական ազդեցություն դասավանդող անձնակազմի հմտությունների և մասնագիտական զարգացման վրա, ՄԿՈԻ հաստատությունների և բիզնեսի միջև բարելավված համագործակցություն:
4. **Պետություն`** հմուտ աշխատուժ, որն արագ արձագանքում է աշխատաշուկայի պահանջներին, աջակցություն երիտասարդների զբաղվածությանը, ՄԿՈԻ ծախսերի բաշխում պետության և գործատուների միջև, ՄԿՈԻ համատեղ կառավարում, աջակցություն նորարարությանը և ստեղծարարությանը, հասարակական ներգրավվածության և հավասար հնարավորությունների ապահովման ներուժի ստեղծում, գործատուի տարածքում գործարանների և սարքերի առավել լայն օգտագործում ուսումնառության նպատակով, երկար ժամանակ գործազուրկ մարդկանց խրախուսում աշխատանք գտնելու, ուսումնառության ժամանակակից հնարավորությունների ստեղծում, որոնք բազմաթիվ պետական ՄԿՈԻ հաստատություններ չեն կարող ունենալ ֆինանսապես:

Եվրոպական հանձնաժողովի՝ «Rethinking Education» («Վերիմաստավորելով կրթությունը») կոչվող ուղերձն ԱՀՈՒ համարում է ռազմավարական առաջնություն. «Աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառությունը, ինչպես, օրինակ, դուալ մոտեցումը, պետք է ամբողջ Եվրոպայում մասնագիտական կրթության և վերապատրաստման համակարգի կենտրոնական հիմնասյունը հանդիսանա՝ նպատակ ունենալով նվազեցնել երիտասարդների շրջանում գործազրկությունը, ապահովել դյուրին անցումը ուսումնառությունից դեպի աշխատանք և զարգացնել աշխատաշուկայում առկա հմտությունների պահանջներին արձագանքելու կարողությունը»²:

Երիտասարդության շրջանում գործազրկությունը դեռևս բարձր է մնում Հայաստանում: Աշխատաշուկայում իրավիճակի վերաբերյալ զեկույցը նշում է 21.3% և 26.9% գործազրկություն՝ համապատասխանաբար 15-24 և 25-34 տարիքային խմբերի շրջանում՝ 2017 թվականի դրությամբ: Ավելին, միևնույն ժամանակահատվածի համար գործազուրկ անձինք, ովքեր ՄԿՈՒ շրջանավարտներ են, կազմում են ընդհանուրի 52.4-ը:³ Համաձայն մեկ այլ հետազոտության, 15-35 տարիքային խմբին պատկանող երիտասարդների մոտ գործազրկությունը նույնիսկ կազմում է 70% Լոռու, Գեղարքունիքի և Արարատի մարզերում⁴:

Երիտասարդության շրջանում գործազրկության նման բարձր մակարդակի պայմաններում աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության գծով համապատասխան ազգային քաղաքականության, իրավական շրջանակի և կիրառական գործիքների մշակումն ու ներդրումն անհրաժեշտություն է Հայաստանում ՄԿՈՒ համապատասխանության և որակի խնդիրը լուծելու համար:

«Հայաստանում աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության զարգացման հայեցակարգ և 2019-2025թթ. գործողությունների ցանկ» փաստաթղթի նպատակը Հայաստանում ՄԿՈՒ ոլորտում աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության զարգացմանն անհրաժեշտ քաղաքականության շրջանակի ձևավորումը և ԱՀՈՒ նոր ձևերի աստիճանական ներդրման համար գործողությունների սահմանումն է: Այն մշակվել է ԱՀՈՒ գծով ՀՀ Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի

²European Commission, 2012. Rethinking Education: Investing in skills for better socio-economic outcomes, p. 7.

³ ՀՀ վիճակագրական կոմիտե, «Աշխատանքի շուկան Հայաստանի Հանրապետությունում, 2016-2017», https://www.armstat.am/file/article/trud_18_9.pdf

⁴ World Vision Armenia, 2018. SAY YES project Baseline Evaluation, September 2018, Yerevan, p. 4. Հասանելի է https://www.wvi.org/sites/default/files/Report_eng%2C%20SAY%20YES%20baseline_Final.pdf

նախարարության աշխատանքային խումբում⁵ Եվրոպական կրթական հիմնադրամի (ԵԿՀ) աջակցությամբ և լրամշակվել ու խմբագրվել է ԵԿՀ ազգային փորձագետ Արայիկ Նավոյանի կողմից:

Հայաստանում ԱՀՈԻ զարգացման հայեցակարգային մոտեցումները և առաջնահերթ գործողությունները սահմանելիս առաջին հերթին կարևորվել է հիմնական շահեկիցների՝ մասնավորապես գործատուների արդյունավետ ներգրավմանն անհրաժեշտ կառուցակարգերի մշակումն ու ներդրումը: Հիմք են ընդունվել ՄԿՈԻ ոլորտում ԱՀՈԻ ներդրման ՀՀ Կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության նախընտրելի մոտեցումները, գործատուների ցանկությունները, հայաստանյան առկա իրավիճակը, ԱՀՈԻ եվրոպական հաջողված փորձը, մասնավորապես դրանց՝ Հայաստանում ներդրման ուղղությամբ պիլոտային նախագծերի փորձառությունը և ԱՀՈԻ նոր ձևերի ներդրմանն անհրաժեշտ մանկավարժական մոտեցումների, գործիքակազմի ու կարողությունների ձևավորման հնարավորությունները ՄԿՈԻ հաստատություններում: Որդեգրվել է մի մոտեցում, որը ենթադրում է ԱՀՈԻ տարբեր ձևերի աստիճանական տեղայնացում Հայաստանի ՄԿՈԻ համակարգում և ներդրում ժամանակային տարբեր տիրույթներում:

Ժամկետ	Առաջարկվող ԱՀՈԻ մոտեցումներ
Կարճաժամկետ	Ձև 1 - Պրակտիկա՝ ծրագրեր, որտեղ սովորողներն իրավական տեսակետից ունեն ուսանողի կարգավիճակ:
Միջնաժամկետ	Ձև 2 - ՄԿՈԻ հաստատությանը կից «իրական» ձեռնարկություններ՝ ԱՀՈԻ հայկական մոդել, որը պետք է ստեղծվի:
Երակարժամկետ	Ձև 3 – Աշկերտություն/դուալ կրթություն՝ ծրագրեր, որոնց դեպքում ուսանողը իրավական տեսակետից համարվում է աշխատող, ստանում է աշխատավարձ, օրինակ, ֆորմալ աշկերտության դեպքում, երբ ուսանողի և գործատուի միջև կնքվում է պայմանագիր:

⁵ ԱՀՈԻ գծով աշխատանքային խումբը ստեղծվել է ՀՀ Կրթության և գիտության նախարարի 2018թ. հունվարի 18-ի N° 28-Ա/շ հրամանով՝ ընդգրկելով ԱՀՈԻ հայաստանյան հիմնական շահեկիցներին:

Առաջարկվող այս մոտեցմանը համարժեք հայեցակրգում սահմանվել են 2019-2025թթ. գործողությունների ցանկ՝ ԱՀՈԻ հաջողությամբ ներդրման և հետագա զարգացման համար, որոնք վերաբերվում են ԱՀՈԻ բոլոր հիմնական բաղադրիչներին.

Քաղաքականության և իրավական շրջանակի բարելավում	Ժամկետ
ԱՀՈԻ 2-րդ և 3-րդ ձևերի կազմակերպման իրավական շրջանակի նախագծի սահմանում	2019-2022
ԱՀՈԻ 2-րդ ձևի համար ֆինանսական և հարկային գործունեության սկզբունքների ու պայմանների մշակում	2020
ԱՀՈԻ ծրագրերում ընդգրկված դասավանդողների վերապատրաստման համակարգի կառուցակարգերի ու կարգի մշակում	2020
Ոչ ֆորմալ ԱՀՈԻ միջոցով ձեռք բերված որակավորումների հավաստագրման և ճանաչման կառուցակարգի գործարկում	2021
ԱՀՈԻ առանձնահատկությունների ներառում որակի ապահովման ներքին և արտաքին համակարգերում	2020-2025
ԱՀՈԻ միջազգայնորեն ընդունված ձևերի սահմանումների՝ ՄԿՈԻ մասին օրենքում ներառելու օրենքի նախագծի մշակում	2025

Աշխատավայրում և լսարանում ԱՀՈԻ կազմակերպումն ու իրականացումը	Ժամկետ
ՄԿՈԻ ոլորտի պրակտիկաների կազմակերպման և գնահատման համակարգի կատարելագործում	2019
Ըստ մարզերի առաջնահեթ համարվող մասնագիտությունների բնագավառում ՄԿՈԻ հաստատություններին կից առևտրային ձեռնարկություններում ԱՀՈԻ ուսումնական պլանների և մոդուլների մշակում	2019-2023
ԱՀՈԻ յուրաքանչյուր ձևի արդյունավետ ներդրմանն անհրաժեշտ հմտությունների և գիտելիքների ձևավորում դասախոսների ու ՄԿՈԻ հաստատության վարպետների մոտ	2019-2024
Ըստ առաջնահեթ մասնագիտությունների ԱՀՈԻ տարբեր ձևերի ներդրման կարիքների գնահատում և ԱՀՈԻ ուսումնական պլանների և ծրագրերի մշակում	2019-2024
ԱՀՈԻ իրականացման մշտադիտարման համակարգի ներդրում	2020

ԱՀՈՒ որակի ապահովում	Ժամկետ
ԱՀՈՒ նպատակով աշխատավայրի համապատասխանության և ձեռնարկությունների կարողությունների գնահատման չափանիշների մշակում	2020-2022
ՄԿՈՒ հաստատություններում ԱՀՈՒ վերաբերյալ որակի ներքին և արտաքին ապահովման համակարգերի ձևավորում՝ նարայալ աշխատավայրում ուսուցման արդյունքների սահմանման և գնահատման չափանիշների մշակում	2020-2023
ԱՀՈՒ տրամադրող ձեռնարկությունների կարողությունների զարգացում՝ մասնավորապես մենտորների վերապատրաստում	2019-2025
Ձեռնարկությունների միավորումների՝ ԱՀՈՒ կազմակերպման և տրամադրման կարողությունների զարգացում	2020-2025
ՄԿՈՒ հաստատություններում ԱՀՈՒ տարբեր ձևերի արդյունավետ պլանավորմանն ու իրականացմանն անհրաժեշտ կառավարչական և մանկավարժական հմտությունների ձեռք բերման վերապատրաստումների կազմակերպում	2020-2025

ԱՀՈՒ ֆինանսավորում	Ժամկետ
ՄԿՈՒ ոլորտի պետական ֆինանսավորման որոշակի մասի ուղղորդում ԱՀՈՒ գործող ձևի (պրակտիկայի) արդյունավետ իրականացման և գործնական պարապմունքների մեծ մասը աշխատավայրում կազմակերպման համար	2019-2020
ԱՀՈՒ ծրագրերի իրականացման համար պետության կողմից պետական նպատակային սուբսիդիաների, հարկային, մաքսային ու սոցիալական վճարումներից արտոնություն տրամադրելու կանոնակարգի մշակում	2023-2025
ԱՀՈՒ առաջնահերթ ձևերի ծախսերի հաշվարկման մոդելի մշակում	2024-2025
ԱՀՈՒ ներդրման համար պետական ֆինանսավորման տրամադրման նոր մոդելի մշակում	2024-2025

«Հայաստանում աշխատանքի վրա հիմնված ուսումնառության զարգացման հայեցակարգ և 2019-2025թթ. գործողությունների ցանկ» փաստաթղթի ամբողջական տարբերակը հասնաելի է ՀՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության կայքում: